

Přenosová technika

Přenosová technika

Základní pojmy a jednotky

Přenosová technika je oblast sdělovací techniky, která se zabývá konstrukčním provedením, stavbou i provozem zařízení sloužících k přenášení, tj. k vysílání a přijímání zpráv, dat, obrazů a návěští všeho druhu po vedeních.

Přenosová technika

Základní pojmy a jednotky

Přenosovým vedením se rozumí soubor vodičů i s případnou izolací, sloupy, podpěry atd., které slouží ke spojení vysílacího zařízení na jedné straně a přijímacího zařízení na druhé straně přenosové cesty.

Vedení může být buď skutečné, které je tvořeno dvěma vodiči, nebo sdružené, jež vzniká vhodným propojením několika skutečných vedení.

Přenosová technika

Rozlišujeme

- **Podle účelu**, kterému vedení slouží, se rozlišují vedení telegrafní, telefonní, rozhlasová a televizní.
- **Podle způsobu výstavby** mohou být vedení venkovní a kabelová.

Elektrické vlastnosti vedení lze popsat dvěma druhy charakteristických veličin, které se nazývají **primární a sekundární konstanty vedení**.

Přenosová technika

Primární konstanty vedení jsou takové, které se mění velmi málo a s frekvencí přenášeného proudu, teplotou, změnou povětrnostních vlivů apod.

Jsou rozloženy rovnoměrně po celé délce vedení a udávají se na 1 km délky vedení.

Patří mezi ně odpor R (Ω/km), indukčnost L (H/km), kapacita C (F/km) a svod G (S/km).

Přenosová technika

Sekundární konstanty vedení jsou závislé na konstantách primárních a umožňují matematické vyjádření hodnoty napětí a proudu v libovolném místě vedení.

Mezi ně patří konstanta (míra) přenosu γ , která se skládá z konstanty útlumu β a konstanty posunu α .

Konstanta útlumu β charakterizuje zmenšování amplitudy napětí nebo proudu podél vedení.

Vyjadřuje se v dB/km.

Modulace

Elektrické kmity získané z mikrofonu mají **malý kmitočet (20Hz – 20kHz)**, aby se mohly šířit na větší vzdálenost.

Elektromagnetické vlny s vyšším kmitočtem (např. 1MHz) schopnost šíření na větší vzdálenost mají, tyto vysoké kmitočty již naše ucho nevnímá.

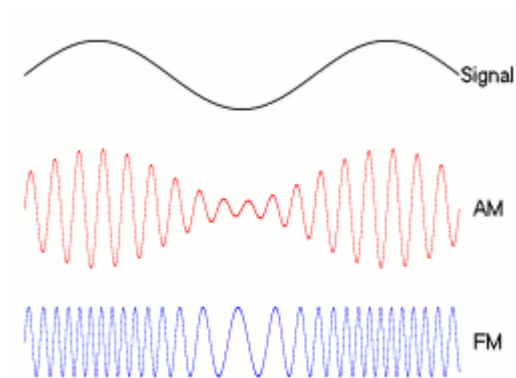
Řešení: oba signály vhodným způsobem spojíme...

Modulace

Nízkým kmitočtem, který chceme přenést, ovlivníme některou charakteristickou veličinu nosné vlny (amplitudu, kmitočet, fázi, sled impulzů apod.)

Ovlivňování parametrů nosné vlny, kterým je NF signál ovlivňován. Dělíme modulaci:

- **amplitudovou**
- **kmitočtovou**
- **fázovou**
- **impulzní atd.**

Amplitudová modulace

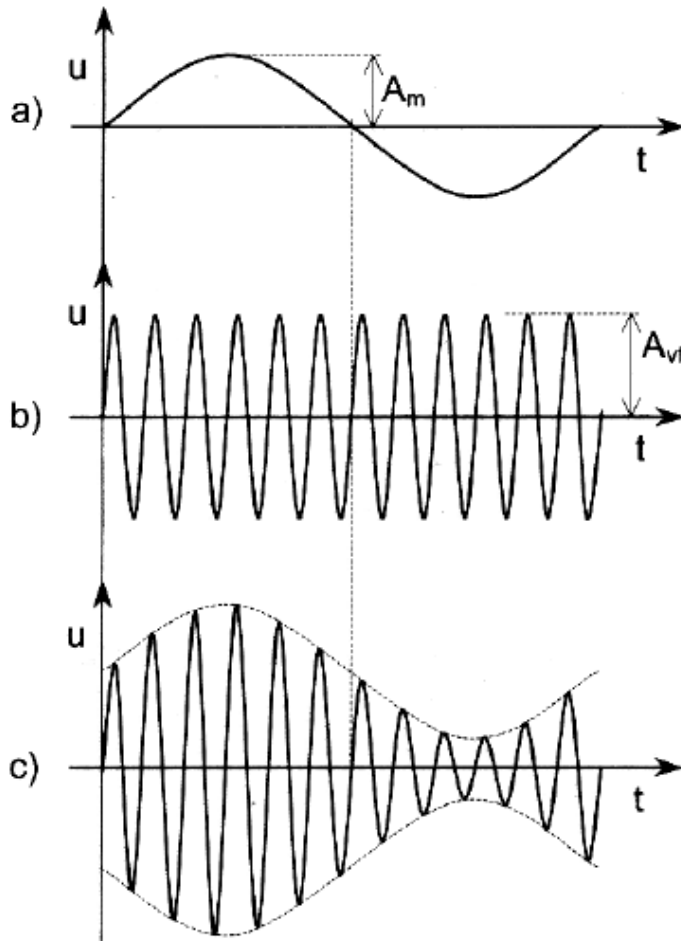
Při **amplitudové modulaci (AM)** se mění amplituda nosné vlny v závislosti na změnách okamžité hodnoty amplitudy modulačního signálu. Kmitočet nosné vlny přitom zůstává stejný.

Amplituda nosné modulované vlny je v každém okamžiku součtem nebo rozdílem amplitudy nosné nedomulované vlny a okamžité hodnoty modulačního signálu.

Hloubka modulace - poměr amplitud modulačního signálu a nosné vlny. **Bývá < 100 %**.

$$m_A = \frac{A_m}{A_{vf}} \times 100\%$$

AM, průběhy signálu

modulační signál

nosná vlna

amplitudově modulovaná
nosná vlna

Amplitudová modulace

Využití AM – při vícekanálovém přenosu

- + AM je **nejjednodušší** způsob modulace
- má však **malou** energetickou účinnost
- modulovaná nosná vlna je **značně ovlivňována rušivými signály**, zvláště při dálkovém přenosu

Kmitočtová modulace

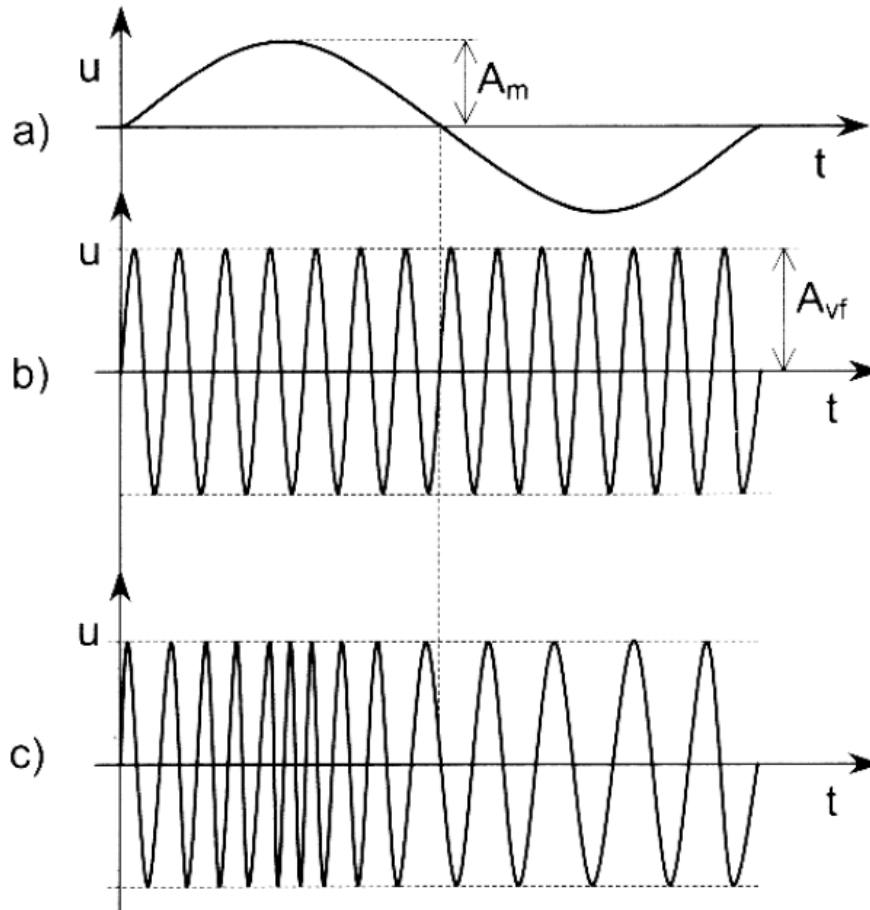
Při **kmitočtové modulaci (FM)** se kmitočet nosné vlny mění dle velikosti okamžité hodnoty modulačního signálu.

Amplituda nosné vlny zůstává stejná.

Čím je amplituda modulačního signálu větší, tím větší je **změna kmitočtu nosné vlny – kmitočtový zdvih**.

V současné době se používá **kmitočtový zdvih $\Delta f = \pm 75 \text{ kHz}$** a **kmitočet modulačního signálu nejvýše 15 kHz**. Pro tyto hodnoty je potřeba šířka pásma 240 kHz.

FM, průběhy signálu

modulační signál

nosná vlna

kmitočtově modulovaná
nosná vlna

Kmitočtová modulace

FM se **požívá** především pro **přenos rozhlasového a radiového signálu v atmosféře**. Pro velmi krátké vlny (**VKV – frekvence od 30 do 300 MHz**) a vlny kratší.

Název pásma	Frekvence Vlnová délka	Příklady využití
pásmo OIRT (VKV I, „východní norma“)	65–74 MHz 4,62 m – 4,05 m	východní Evropa (SNS), do začátku 90. let. 20. stol. střední Evropa
pásmo CCIR	76–108 MHz 3,95 m – 2,77 m	Japonsko
pásmo CCIR (VKV II, „západní norma“)	87–108 MHz 3,45 m – 2,77 m	USA, západní Evropa, střední Evropa

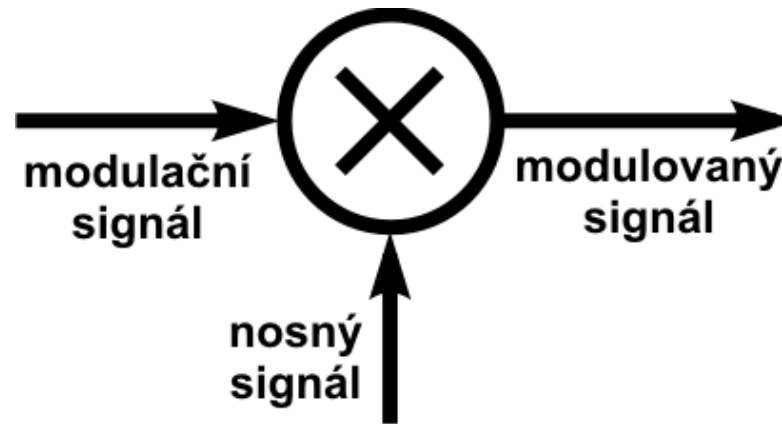
Tabulka zobrazuje rozdělení FM rádiových vln na jednotlivá pásma a geografii jejich využití. [\[URL\]](#)

Kmitočtová modulace

- + FM je proti poruchám **odolnější** než AM
- FM vyžaduje podstatně **větší šířku pásma**
- vysílače a přijímače **jsou složitější**

Modulátory

Modulátory jsou elektronická zařízení, kde dochází k úpravě nosné vlny na vlnu modulovanou.

Modulátory

V oblasti spotřební elektroniky je modulátor zařízení, které vytváří vysokofrekvenční signál, který lze zachytit přijímačem.

- modulátor pro připojení CD přehrávače nebo MP3 k autorádiu,
- modulátor umožňující připojení videorekordéru, set-top boxu, herní konzole k televizoru.

Modulátory, zapojení

Závisí na **požadovaném druhu modulace**.

- **amplitudová** modulace – **amplitudový modulátor**
- **kmitočtová** (frekvenční) modulace – **kmitočtový modulátor**
- **impulzní** modulace – **impulzní modulátor**

K **nejjednodušším** modulátorům patří **modulátory frekvenční modulace**, u kterých se přímo ovlivňuje frekvence oscilátoru nízkofrekvenčním modulačním napětím na varikap (kapacitní dioda). [\[URL\]](#)

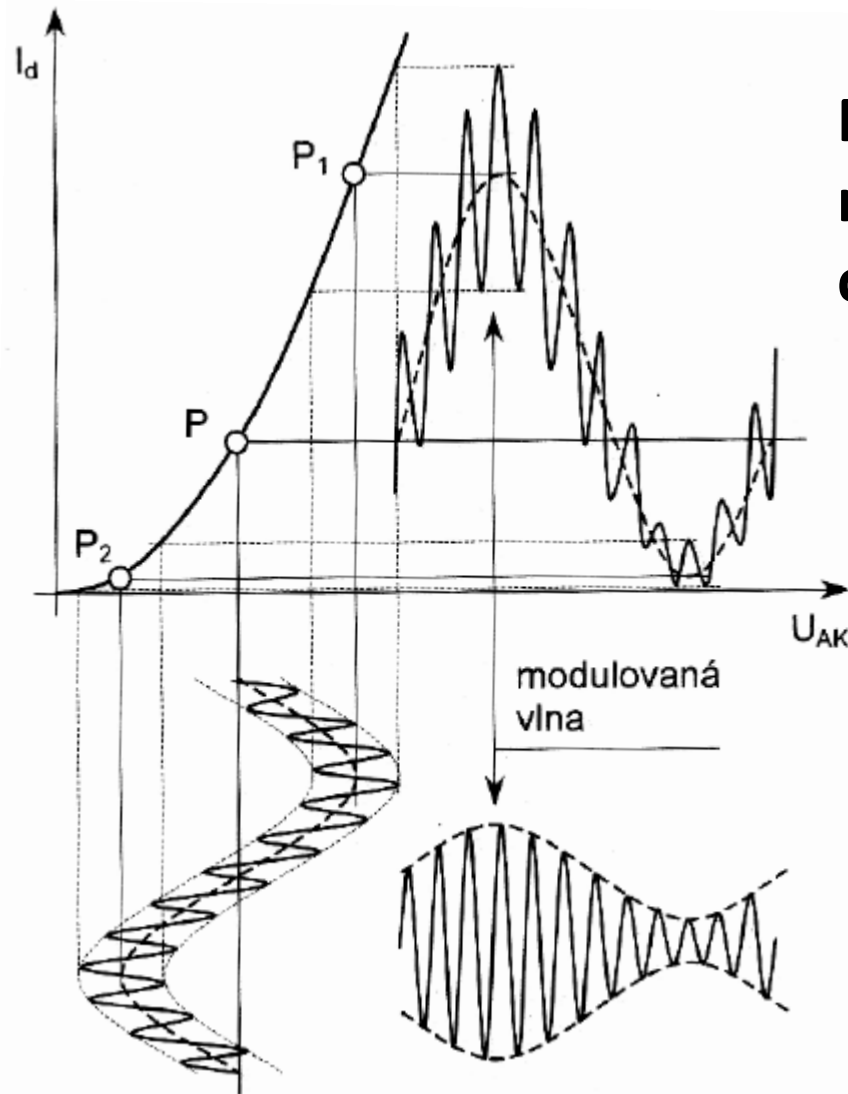
Amplitudový modulátor

Modulátor AM **využívá v principu elektronickou součástku**, která má vhodnou **nelineární VACH** (např. dioda nebo tranzistor).

Společným průchodem obou signálu (vysokofrekvenční nosné vlny a nízkofrekvenčního modulačního signálu) nelineární součástkou dojde ke zkreslení a tím ke vzniku modulované vlny.

Nízkofrekvenční signál s poměrně velkou amplitudou posouvá pracovní bod P. Dioda propouští vysokofrekvenční signál s amplitudou, která je úměrná poloze pracovního bodu pohybujícího se v rytmu nízkofrekvenčního signálu.

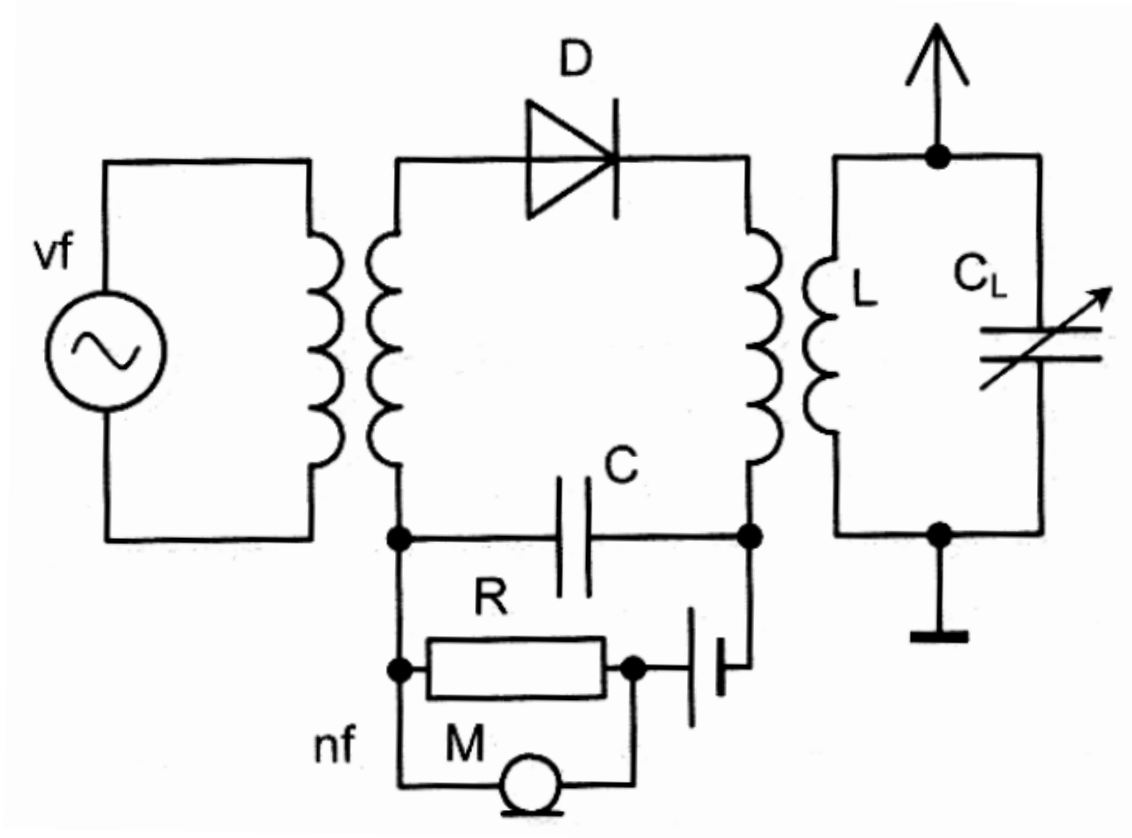
Amplitudový modulátor

Princip vzniku amplitudové modlace na nelineární charakteristice.

Amplitudový modulátor

Jednoduchý AM modulátor s diodou

Amplitudový modulátor

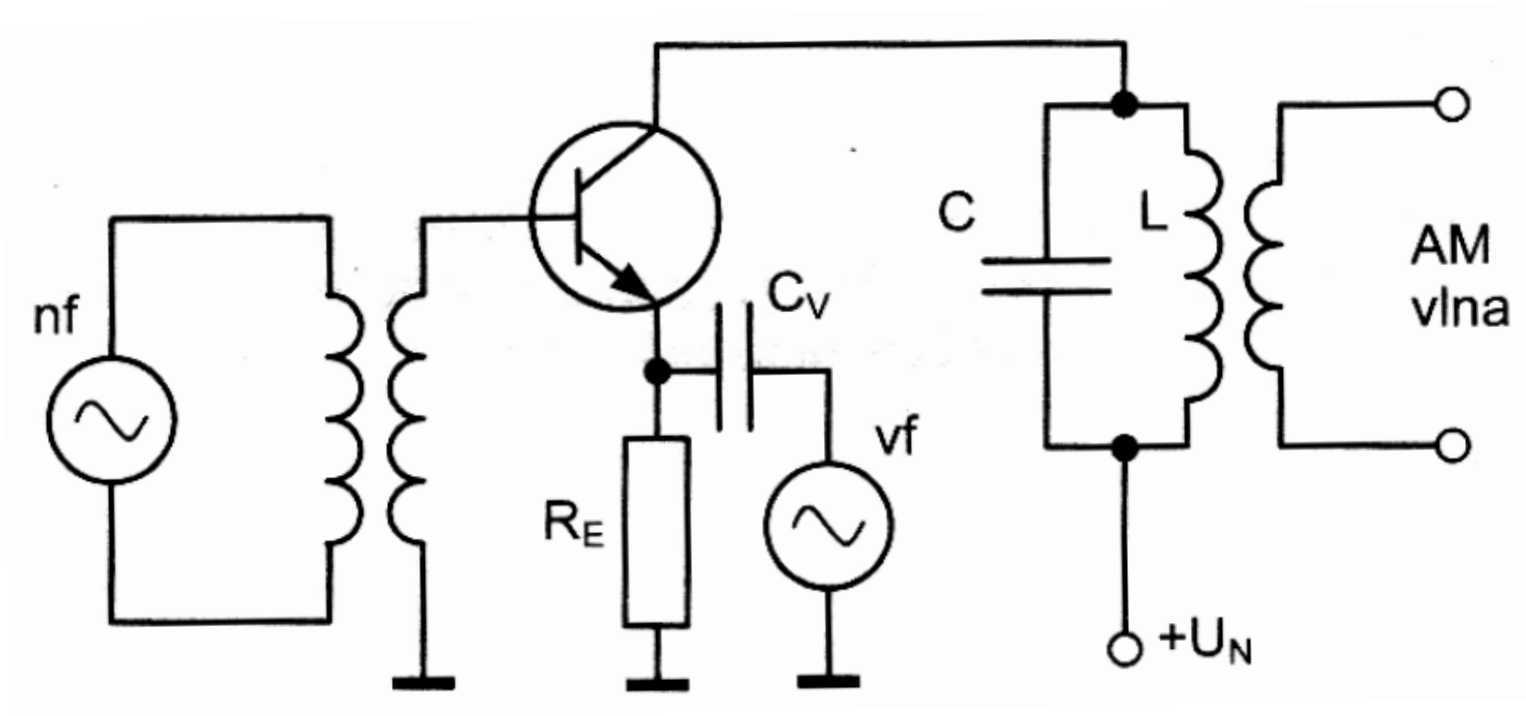
Jednoduchý AM modulátor s diodou

Obvod pracuje jako **vysílač**, protože amplitudově modulovaná vlna je přes přizpůsobovací transformátor přivedena na rezonanční obvod LC_L , který je spojen s anténou. C_L je ladící kondenzátor.

Nízkofrekvenční signál vzniká v mikrofonu a moduluje nosnou vlnu, jejímž zdrojem je vysokofrekvenční oscilátor.

Amplitudový modulátor

Jednoduchý AM modulátor s tranzistorem

Amplitudový modulátor

Jednoduchý AM modulátor s tranzistorem

K modulaci se využívá nelineární charakteristika tranzistoru. Vysokofrekvenční signál se s výhodou zavádí přes oddělovací kondenzátor C_v do emitoru tranzistoru, nízkofrekvenční signál se zavádí do báze. Při vhodné volbě pracovního bodu P dostaneme na rezonančním obvodu LC amplitudově modulovaný signál.

Kmitočtový (frekvenční) modulátor

Základní princip

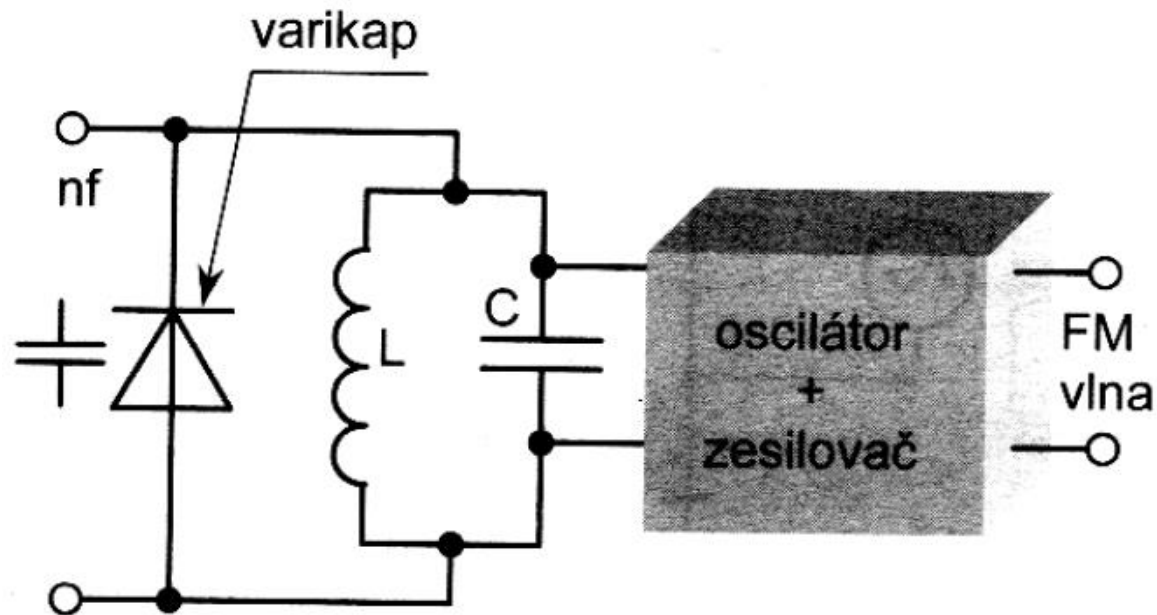
Kmitočtově lze modulovat pomocí součástek, které mění svoji imaginární složku impedance v závislosti na připojeném nízkofrekvenčním (modulačním) napětí – např. **varikap** (kapacitní dioda, jejíž kapacita závisí na přiloženém napětí^{[\[URL\]](#)}).

Kmitočtový (frekvenční) modulátor

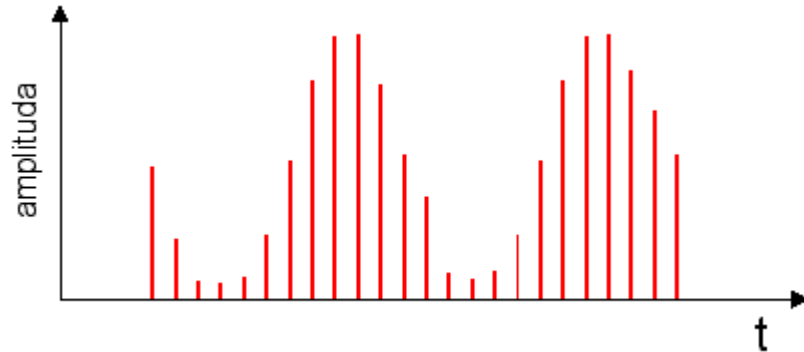
Vznik kmitočtově modulované (FM) vlny

Změnami kapacity varikapu se mění rezonanční kmitočet rezonančního obvodu LC, a tím i kmitočet oscilátoru.

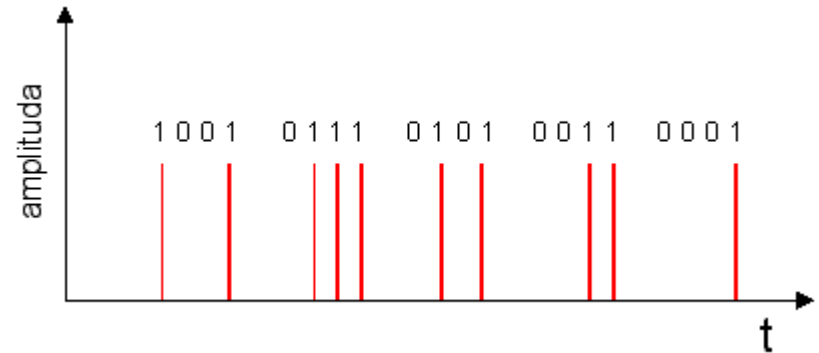

Impulzní modulace

Integrované obvody umožnily realizovat i podstatně složitější tzv. **impulzní modulaci**, kdy zprávy jsou přenášeny prostřednictvím sledu impulzů.

Impulsní amplitudová modulace

Impulsní kódová modulace [\[URL\]](#)

Směšování

Směšování je proces přeměny vysokofrekvenčního signálu s určitým kmitočtem na vysokofrekvenční signál jiný, zpravidla o nižším kmitočtu.

Aby bylo možno přeměnu uskutečnit, je potřebný ještě jeden vysokofrekvenční signál o jiném kmitočtu, než má původní signál -> **pomocný oscilátor**.

Směšovače

Elektronické obvody, do kterých se přivádějí oba vysokofrekvenční signály a ve kterých dochází ke směšování .

Princip směšování

U směšování se využívá stejného jevu jako u AM. Přivedeme-li na součástku s nelineární charakteristikou dva signály s různými kmitočty, jejich smíšením vzniknou nové signály s kmitočtem součtů nebo rozdílů kmitočtů původních signálů.

Z nich se pak vhodným filtrem vybere požadovaný kmitočet, nejčastěji rozdílový.

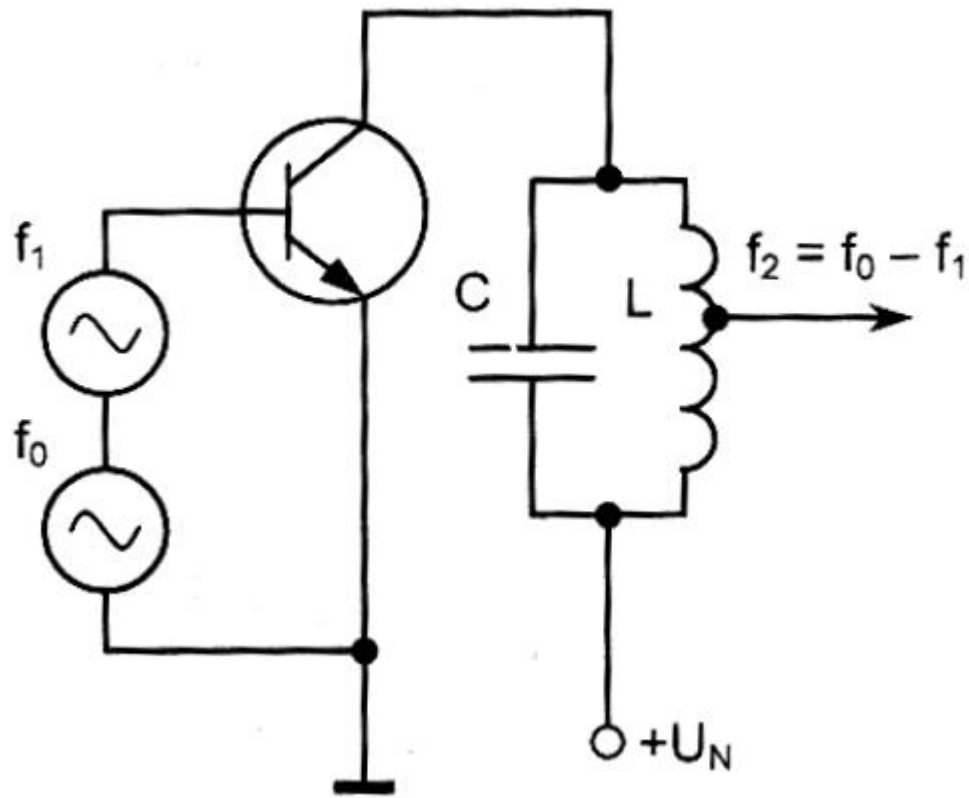
Směšovače

Rozlišují se směšovače

- **aditivní**
- **multiplikatívní**
- a **kmitající** (nebo také samokmitající)

Směšovače

Aditivní směšovač

Směšovače

Aditivní směšovač

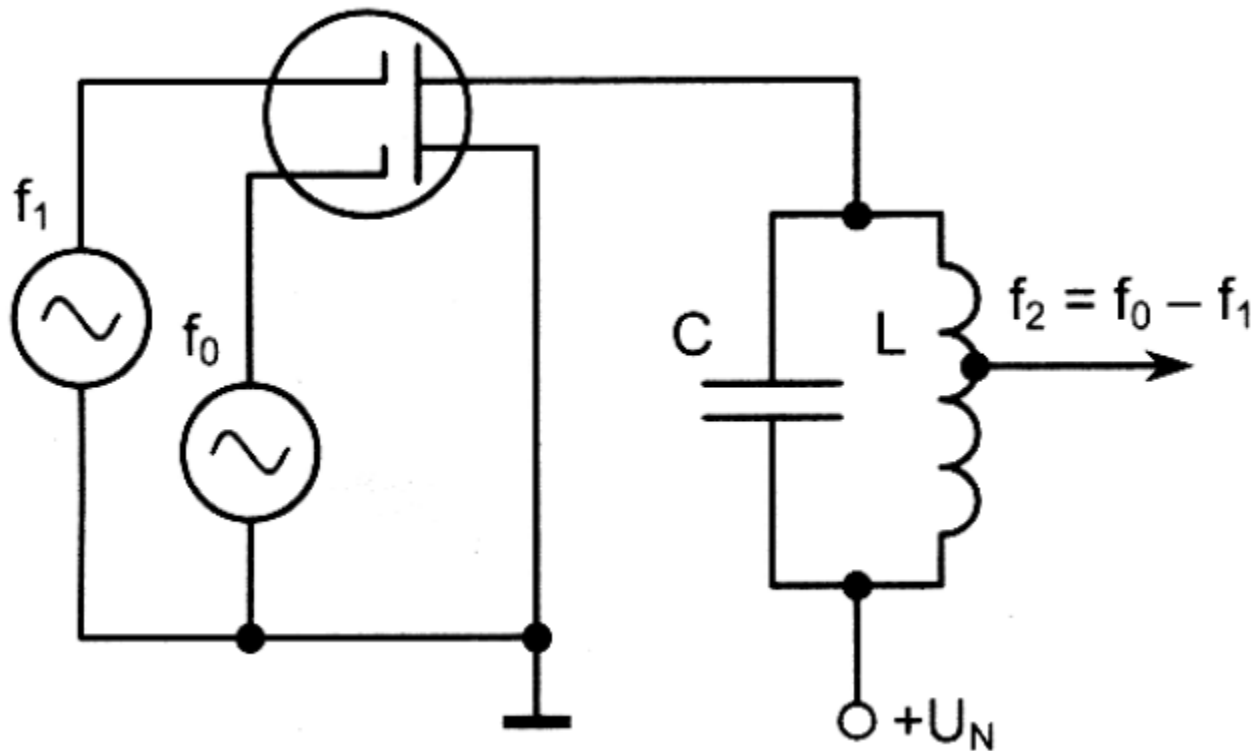
Vysokofrekvenční signál o kmitočtu f_1 a signál z pomocného oscilátoru o kmitočtu f_0 se přivádějí sériově (nebo paralelně) na jednu elektrodu nelineárního prvku. Rezonanční obvod na výstupu směšovače je naladěn na rozdílovou proudovou složku s kmitočtem...

$$f_2 = f_0 - f_1$$

Směšovače

Multiplikativní směšovač s tranzistorem MOSFET se dvěma řídicími elektrodami

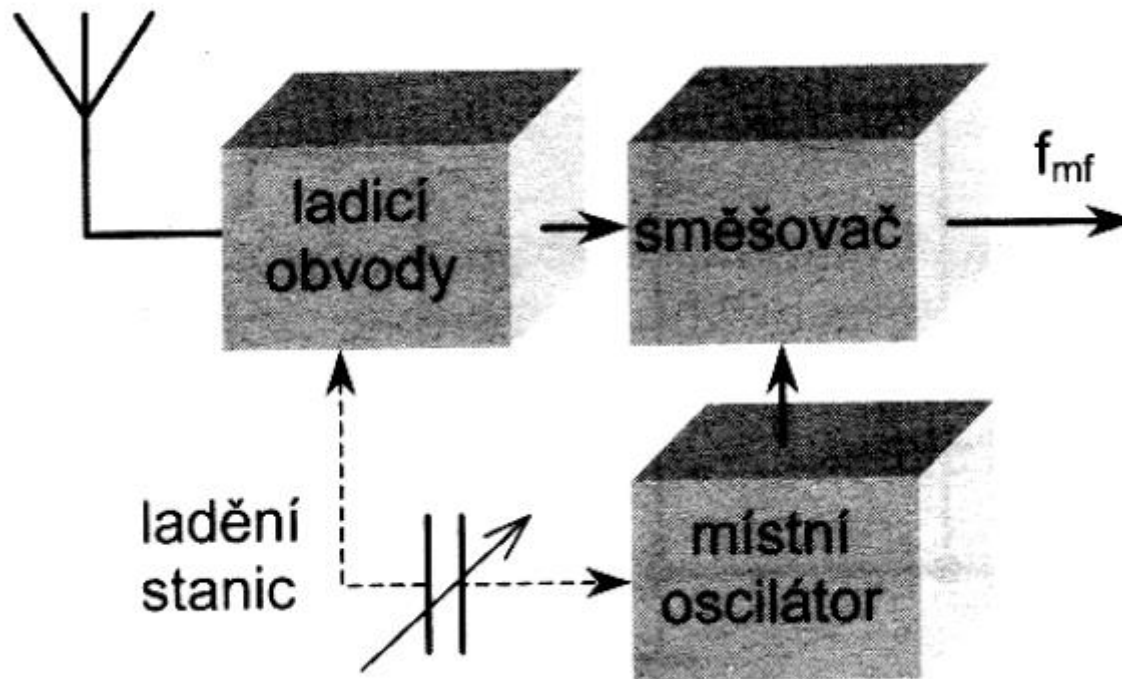
Směšovače

Multiplikativní směšovač s tranzistorem MOSFET se dvěma řídicími elektrodami

Tento směšovač používá nelineární prvky s více řídicími elektrodami. Využívali se k tomuto účelu elektronky, dnes se používají tranzistory řízené elektrickým polem typu MOSFET.

Směšovače

Blokové schéma směšovače v rozhlasovém přijímači

Směšovače

Blokové schéma směšovače v rozhlasovém přijímači

Hlavní použití směšovače je:

- **v rozhlasové**
- **a televizní technice,**
- **ale také i v měřící technice** (měření kmitočtu apod.)

Demodulace

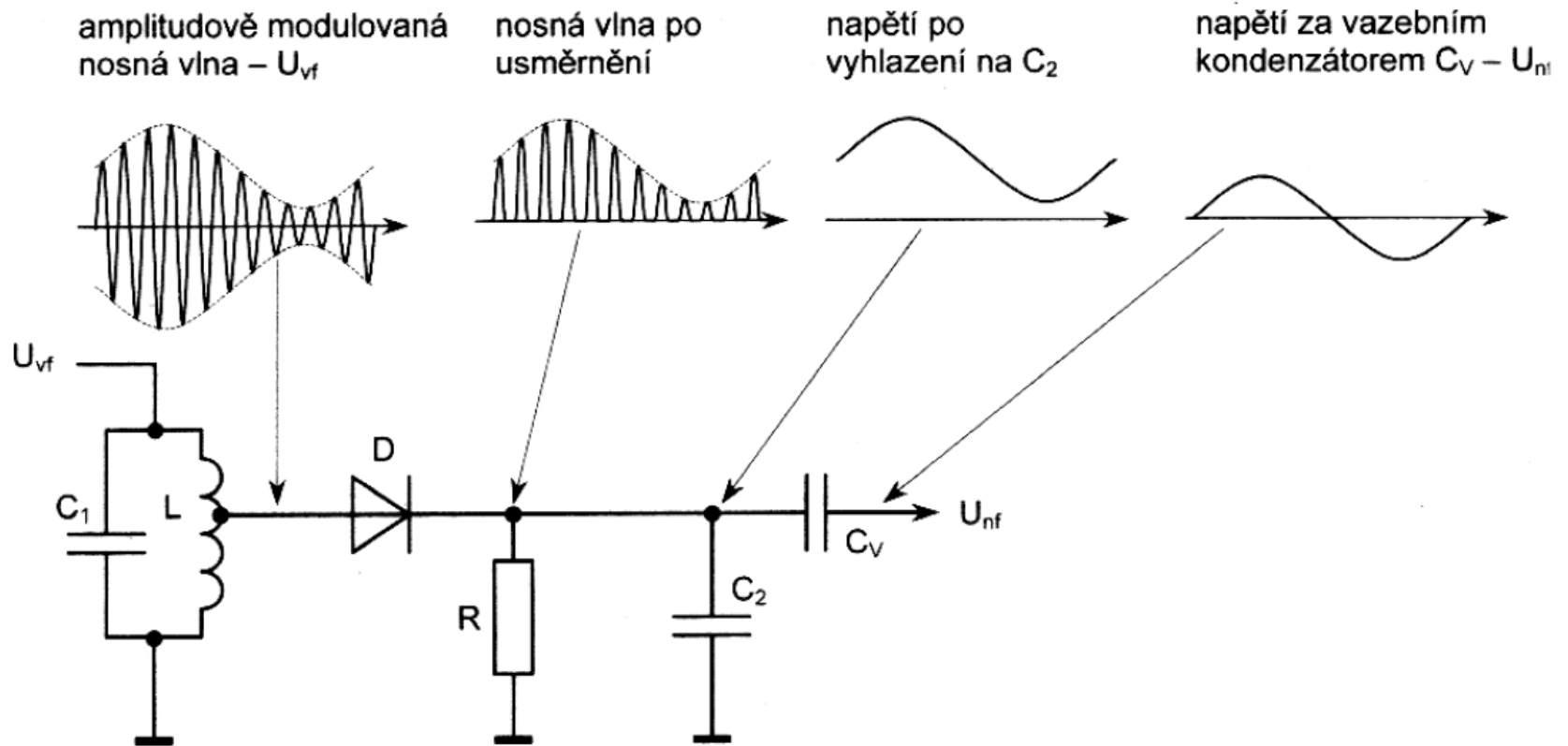
Jako demodulace je označován proces, při kterém se získává z modulovaného vysokofrekvenčního nosného signálu (nosné vlny) zpět modulační signál.

DEMOMULÁTOR

Demodulace se uskutečňuje pomocí nelineárních obvodových prvků. Těmto prvkům říkáme **demodulátory** nebo též **detektory**.

Demodulace

Demodulace AM vln

Demodulace

Demodulace AM vln

Modulované vysokofrekvenční napětí odebíráno z obvodu LC_1 . Detekční dioda D propouští pouze kladné části signálu, které na rezistoru R vytvoří proměnlivý úbytek napětí. Kondenzátor C_2 potlačí (svede na zem) vysokofrekvenční zvlnění demodulovaného napětí. Nízkofrekvenční signál je do dalšího obvodu odebírán pomocí vazebního kondenzátoru C_v , který nepropouští stejnosměrnou složku.

Použití: v barevných TV (dokonalejší demodulace AM signálu)

Demodulace

Demodulace FM vln

Pro demodulaci FM vln se používají obvody, jejichž výstupní napětí je přímo úměrné kmitočtu vstupního napětí.

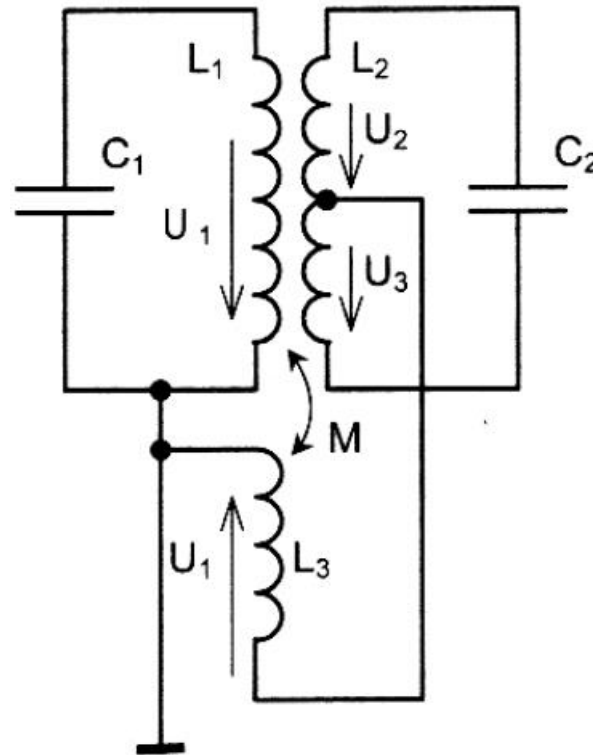
Nejběžnější FM demodulátory

- **fázový diskriminátor**
- **poměrový detektor**

Demodulace FM vln

Princip fázového diskriminátoru

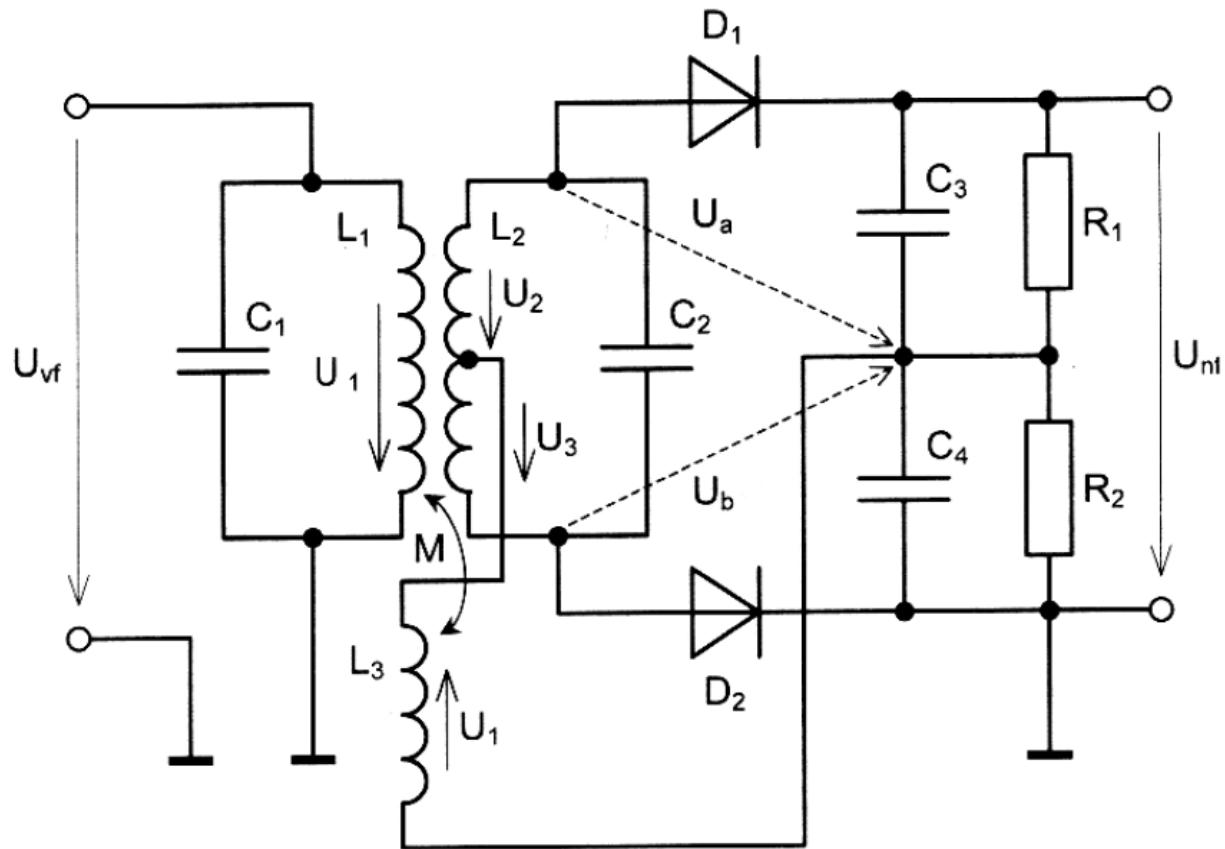
Demodulace FM vln

Princip fázového diskriminátoru

Základem obou zapojení je dvojice vázaných rezonančních obvodů s výstupním vinutím rozděleným na dvě poloviny. Napětí U_2 a U_3 tohoto vinutí jsou pro to vzájemně posunuta fázově o 180° a jsou stejně velká. Při rezonanci na kmitočtu nosné nemodulované vlny jsou tato napětí U_2 a U_3 fázově posunuta oproti napětí U_1 ze vstupního obvodu o 90° .

Demodulace FM vln

Fázový diskriminátor

Demodulace FM vln

Fázový diskriminátor

U fázového diskriminátoru se napětí z obou polovin výstupního vinutí U_a a U_b usměrňují diodami D_1 a D_2 a na kondenzátorech C_3 a C_4 jsou opačná napětí, která se odečítají. Při rezonanci je proto výsledné usměrněné napětí na výstupu nulové.

Při zavedení kmitočtově modulovaného signálu se napětí U_a nerovná U_b a na výstupu fázového diskriminátoru se objeví modulační napětí U_{nf} .

Demodulace FM vln

Poměrový detektor (je zapojením a funkcí téměř shodný s FD)

